

Porezno opterećenje dohotka od rada za mlade osobe

Urban, Ivica

Source / Izvornik: **Osvrti Instituta za javne financije, 2022, 16, 1 - 14**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

<https://doi.org/10.3326/ao.2022.128>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:242:140919>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2023-09-24**

Repository / Repozitorij:

[Institute of Public Finance Repository](#)

Porezno opterećenje dohotka od rada za mlade osobe

Ivica Urban

Sustavno smanjenje poreznog opterećenja dohotka od rada u razdoblju od 2014. do 2021. rezultiralo je padom prosječnog poreznog klina za 4,2 postotna boda. Analiza po dobnim skupinama pokazuje da su osobe u dobi do 30 godina zabilježile značajno veće smanjenje prosječnog poreznog klina od ostalih dobnih skupina, a za to su zaslužne olakšice za mlade u sustavima obveznih doprinosa i poreza na dohodak.¹

O poreznom opterećenju dohotka od rada često se raspravlja. Posljednjih dvadesetak godina sindikati, poslodavci i brojni ekonomisti isticali su problem visokog poreznog opterećenja dohotka od rada,

¹ Ovaj osvrt proizlazi iz projekta „Utjecaj poreza i socijalnih naknada na raspodjelu dohotka i ekonomsku efikasnost“ (IP-2019-04-9924) koji financira Hrvatska zaklada za znanost (HRZZ).

odnosno kako je udio doprinosa i poreza na dohodak u ukupnom trošku rada previsok.

Od 2015. država je pokrenula sustavno smanjenje relativnog poreznog opterećenja na dohodak od nesamostalnog rada na način da su mijenjani različiti elementi i parametri sustava obveznih doprinosa i poreza na dohodak – osnovice, stope, olakšice, iznosi neoporezivih primitaka.² Dok su se promjene u stopama doprinosa i poreznim stopama u pravilu odnosile na sve zaposlene obveznike, neke su bile usmjerene na posebne skupine. Među potonjima se ističu dvije olakšice namijenjene mladim zaposlenim osobama: olakšica za doprinose na plaću (uvedena 2015.) i porezna olakšica za mlade zaposlenike (uvedena 2020.). Zahvaljujući tim dvjema olakšicama, mlade zaposlene osobe u Hrvatskoj imaju znatno niže prosječno porezno opterećenje od zaposlenih iz ostalih dobnih skupina. Upravo je to jedan od ključnih zaključaka analize prosječnog poreznog klina prema dobnim skupinama u razdoblju od 2014. do 2021., koja je predstavljena u ovom osvrtu.³

² Sažeti pregled glavnih promjena nalazi se u Dodatku 1.

³ Analiza se nadovezuje na [istraživanje](#) Instituta za javne financije iz 2020., u kojem je osmišljena metoda izračuna poreznog klina za dohodak od nesamostalnog rada u Hrvatskoj na temelju administrativnih podataka Porezne uprave te je analiziran porezni klin u razdoblju od 2014. do 2018. Glavni rezultati tog istraživanja prikazani su u radu [Bezeredi, Bratić i Urban \(2022\)](#). U odnosu na spomenuto istraživanje, u ovoj analizi blago je promijenjen obuhvat analiziranih zaposlenika pa rezultati dviju analiza nisu potpuno usporedivi.

Definicija poreznog klina

„Porezni klin“ predstavlja najpopularniju mjeru poreznog opterećenja dohotka od rada. Isplata plaće zaposleniku podrazumijeva plaćanje niza obveznih davanja koja istovremeno smanjuju neto plaću zaposlenika i povećavaju ukupni trošak za poslodavca. Izračunava se pomoću formule:

$$\text{Porezni klin} = \text{ukupno porezno opterećenje} / \text{ukupan trošak plaće},$$

a izražava u postotku. Ukupan trošak plaće jednak je zbroju oporezive plaće (tzv. bruto plaće), neoporezivih primitaka od plaće i doprinosa na plaću. Ukupno porezno opterećenje zbroj je iznosa doprinosa na plaću, doprinosa iz plaće, poreza na dohodak i prireza.⁴

Prosječni porezni klin u razdoblju od 2014. do 2021.

Prosječni porezni klin za cijelu populaciju zaposlenih osoba pao je s 34,0% u 2014. na 29,8% u 2021., odnosno za 4,2 postotna boda (Tablica 1.). Najveći pad poreznog klina ostvaren je u skupinama od 18 do 25 godina (7,0 postotnih bodova) i između 26 i 30 godina (7,7 postotnih bodova). Te dvije skupine tijekom cijelog promatranog razdoblja bilježe najniži

⁴ Uzmimo za primjer zaposlenika s mjesečnom bruto plaćom od 6.000 kuna u 2022., bez neoporezivih primitaka. Zaposlenik nema uzdržanih članova i boravi u mjestu sa stopom prireza od 0%. Doprinosi na plaću (za zdravstveno osiguranje) iznose 990 kuna, doprinosi iz plaće (za prvi i drugi stup mirovinskog osiguranja) 1.200 kuna, a porez na dohodak jednak je 160 kuna. Neto plaća zaposlenika jednaka je 4.640 (= 6.000 – 1.200 – 160) kuna. Ukupno porezno opterećenje iznosi 2.350 (= 990 + 1.200 + 160) kuna, a ukupan trošak rada 6.990 (= 6.000 + 990) kuna. Konačno, porezni klin za ovog hipotetskog zaposlenika jednak je 33,6% (= 2.350 / 6.990).

prosječni porezni klin, a razlika u odnosu na ostale dobne skupine značajno se povećala.⁵

Tablica 1. Prosječni porezni klin (%)

Dobna skupina	2014.	2015.	2017.	2019.	2021.	Razlika (u p.b.)
18 do 25	30,3	28,6	26,9	25,7	23,4	-7,0
26 do 30	33,0	31,6	29,3	27,9	25,3	-7,7
31 do 40	34,0	33,2	32,2	31,4	30,5	-3,5
41 do 50	34,4	33,6	32,7	32,1	31,4	-3,0
51 do 60	35,2	34,3	33,3	32,7	31,9	-3,3
61 i više	36,7	35,5	34,4	33,2	32,0	-4,7
Ukupno	34,0	33,0	31,7	30,9	29,8	-4,2

Napomena: Stupac „Razlika (u p.b.)“ prikazuje razliku u postotnim bodovima između 2021. i 2014. Rezultati za 2016., 2018. i 2020. izostavljeni su radi sažetijeg prikaza.

Izvor: Autorovi izračuni na temelju podataka Porezne uprave

Činjenica da za neku podskupinu u određenoj godini prosječni klin iznosi X%, ne znači, naravno, da sve osobe u toj skupini imaju klin jednak X%. Naime, u svakoj podskupini postoji velika raznolikost u pogledu visine poreznog klina zbog čega je korisno analizirati njegovu razdiobu unutar skupina. Za početnu 2014. i završnu 2021. godinu zaposleni su

⁵ Ova analiza odnosi se na porezno opterećenje tzv. nesamostalnog rada, odnosno rada kod poslodavca za koji se prima plaća. Stoga analizom nisu obuhvaćeni drugi oblici rada, primjerice preko „studentskih ugovora“, koji su dosta zastupljeni u mladoj populaciji. [Bezeredi, Bratić i Urban \(2022\)](#) ističu kako bi se analiza poreznog opterećenja trebala provesti na sve vrste dohotka, a takva opsežna analiza pružila bi i kompletnu sliku poreznog opterećenja mladih.

podijeljeni u pet skupina prema visini poreznog klina (Tablica 2.). Promotrimo prvo razdiobu za sve zaposlene (redak „Ukupno“). U 2014. vrlo visok klin (iznad 42,5%) ima 9% zaposlenih, a vrlo nizak klin (ispod 22,5%) samo 2,8%. Za većinu zaposlenih, odnosno 82% njih, porezni klin kreće se između 27,5 i 42,5%. Slika je bitno drukčija u 2021., kada vrlo visok klin (iznad 42,5%) ima tek 1,7% zaposlenih, a postotak onih s vrlo niskim klinom (ispod 22,5%) raste na 12,2%. U 2021. gotovo polovica zaposlenih od 18 do 25 godina ima vrlo nizak porezni klin (ispod 22,5%), a takvih je i više od jedne trećine u dobi od 26 do 30 godina.

Tablica 2. Razdioba poreznog klina (u postotku zaposlenika iz svake dobne skupine)

(a) 2014.

Dobna skupina	Porezni klin (u %)				
	<22,5	22,5-27,5	27,5-32,5	32,5-42,5	>42,5
18 do 25	11,4	9,7	54,8	21,7	2,4
26 do 30	3,7	7,5	43,8	39,6	5,4
31 do 40	2,0	6,6	41,0	41,1	9,2
41 do 50	1,4	5,3	40,5	42,7	10,0
51 do 60	1,4	4,4	33,6	49,6	11,0
61 i više	1,4	3,4	28,1	48,9	18,2
Ukupno	2,8	6,1	40,5	41,5	9,0

(b) 2021.

Dobna skupina	Porezni klin (u %)				
	<22,5	22,5-27,5	27,5-32,5	32,5-42,5	>42,5
18 do 25	46,2	23,1	29,1	1,5	0,1
26 do 30	34,8	24,7	31,6	8,8	0,1
31 do 40	7,4	19,0	41,3	30,9	1,4
41 do 50	3,3	16,9	44,0	33,5	2,2
51 do 60	2,9	14,7	41,9	38,2	2,4
61 i više	6,0	12,9	39,3	38,4	3,4
Ukupno	12,2	18,2	39,7	28,2	1,7

Napomena: Zbog zaokruživanja zbrojevi po recima nisu uvijek jednaki 100.

Izvor: Autorovi izračuni na temelju podataka Porezne uprave

Postavlja se pitanje što uzrokuje razlike u poreznom klinu prema dobnim skupinama. Na to ćemo pitanje odgovor dobiti ako analiziramo strukturu prosječnog poreznog klina prema tri vrste obveznih davanja (doprinosi na plaću, doprinosi iz plaće te porez na dohodak i prirez) te za tri dobne skupine (41 do 50 godina, 26 do 30 godina i 18 do 25 godina) (Grafikon 1.).

Iz Grafikona 1. vidljivo je kako najveći udio u poreznom opterećenju u cijelom analiziranom razdoblju imaju doprinosi iz plaće, odnosno doprinosi za mirovinsko osiguranje. Također se može uočiti kako je udio doprinosa iz plaće otprilike konstantan tijekom cijeloga razdoblja, oko 16%. Ta stabilnost nije neočekivana, s obzirom da se zakonske stope mirovinskih doprinosa nisu mijenjale u analiziranom razdoblju niti su uvedene olakšice i izuzeća za pojedine skupine obveznika.

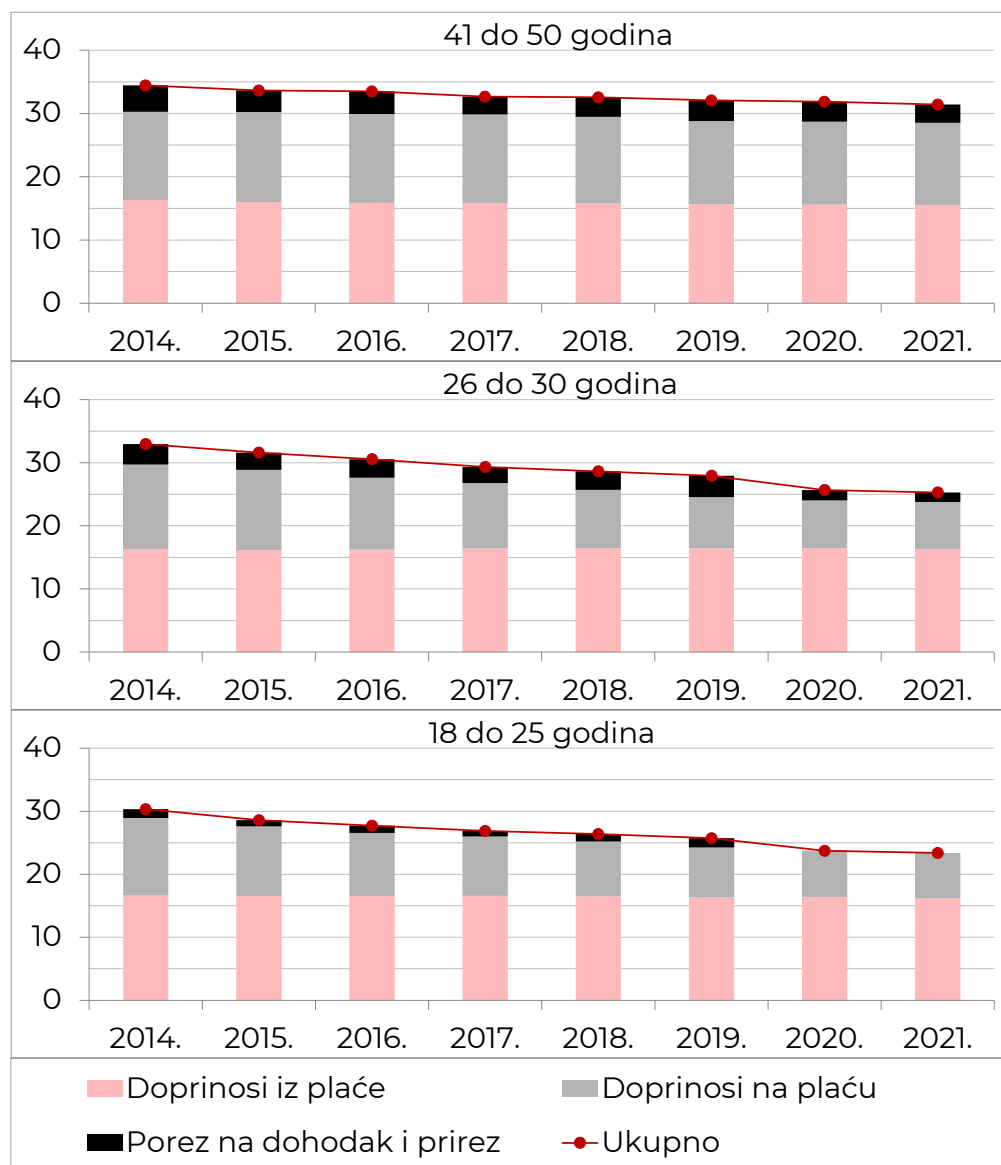
Nasuprot tome, udio doprinosa na plaću postupno se smanjuje tijekom analiziranog razdoblja te ukupno pada za dva postotna boda. Razlozi pada su: (1) smanjenje ukupne stope doprinosa na plaću sa 17,2% na

16,5% i (2) uvođenje olakšice za mlade osobe.⁶ Pri tome je prva mjera imala učinak na sve zaposlenike, a druga mjera na osobe mlađe od 35 godina.⁷

U usporedbi s doprinosima, udio poreza na dohodak i prirez djeluje skromno, a u razdoblju od 2014. do 2021. taj se udio smanjio s 4,0 na 2,6 postotnih bodova. Pri tome skupina zaposlenika od 18 do 25 godina ima vrlo nizak udio poreza na dohodak, a razlog su relativno niski dohoci koje primaju najmlađi zaposlenici. No, zahvaljujući poreznoj olakšici za mlade u 2020. i 2021. udio poreza na dohodak pada na nulu. Za skupinu 26 do 30 godina udio poreza na dohodak u prosječnom poreznom klinu iznosi 3,3 postotna boda prije uvođenja olakšice, a pada na 1,5 postotnih bodova.

⁶ Iako se u ovom osvrtu spominju samo glavni doprinosi na plaću (za zdravstveno osiguranje, zaštitu zdravlja na radu i zapošljavanje), analiza obuhvaća i ostale doprinose vezane uz nesamostalni rad (vidjeti čl. 12. do 17. Zakona o doprinosima).

⁷ Olakšica za mlade osobe nije prva takva mjera u sustavu obveznih doprinosa. Slična olakšica uvedena je 2009. za „osobu koja se prvi put zapošljava“, a od 2012. postoji i olakšica za novozaposlene osobe. Međutim, za razliku od dviju ranije uvedenih mjera, koje su privukle relativno skroman broj korisnika, olakšica za mlade osobe postala je iznimno popularna među poslodavcima i mladim zaposlenicima. Već krajem 2015. bilo je oko 23.000 korisnika, a otada se broj korisnika „pravocrtno“ povećavao, da bi koncem 2022. dosegao više od 165.000 (HZMO, 2022. [Statističke informacije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje](#), br. 10).

Grafikon 1. Dekompozicija prosječnog poreznog klina (u %)

Izvor: Autorovi izračuni na temelju podataka Porezne uprave

Ponuda rada i prosječna plaća

Iako se ovaj rad bavi poreznim opterećenjem dohotka od rada, korisno je osvrnuti se na nekoliko pokazatelja koji se u ekonomskoj literaturi

povezuju s poreznim klinom, a tiču se broja zaposlenih, prosječne plaće, broja sati rada i prosječne satnice (vidjeti Dodatak 2.). Tako se, primjerice, iz analize u razdoblju od 2014. do 2021. mogu donijeti ovi zaključci:

- Ukupan broj zaposlenih porastao je za oko 150.000 (10,9%), a glavnina tog porasta ostvarena je u dobnim skupinama iznad 40 godina (Tablica D1-a). Broj zaposlenih u skupini od 18 do 25 godina porastao je za 24.000 (18,7%), ali se smanjio u skupinama od 26 do 30 godina, za 7.000, odnosno za 5.000 u skupini od 31 do 40 godina.
- Prosječna godišnja plaća rasla je u svim skupinama, ali najviše za najmlađe radnike: 65,8% u skupini od 18 do 25 godina i 43,1% u skupini od 26 do 30 godina (Tablica D1-b).
- Povećanje prosječne godišnje plaće može se objasniti promjenama broja sati rada tijekom godine i visinom satnice (Tablica D1-c i D1-d). U skupini od 18 do 25 godina prosječni broj sati rada povećao se za 11,5%, a prosječna plaća po satu za 48,7%. U skupini od 26 do 30 godina broj sati je rastao za 2,3%, a satnica za 39,8%.

Zaključak

Olakšica za mlade u sustavu doprinosa imala je za glavne ciljeve „smanjiti stopu nezaposlenosti mladih i u što većoj mjeri osigurati njihovo zapošljavanje na neodređeno vrijeme“, a primarni cilj olakšice u sustavu poreza na dohodak bio je „stvoriti poticajno okruženje za mlade osobe kako bi se smanjio njihov odljev iz Republike Hrvatske“.⁸

⁸ Za detalje vidjeti [Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama zakona o doprinosima](#) (iz studenoga 2014.) i [Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak](#) (iz studenoga 2019.)

Podaci Državnog zavoda za statistiku govore kako se stopa nezaposlenosti mladih osoba (15 do 29 godina) smanjila s 32% u 2014. na 17% u 2021., a stopa zaposlenosti u istom razdoblju porasla je s 35 na 42%.⁹ Migracijski pokazatelji za ovu dobnu skupinu također su se poboljšali. Na vrhuncu trenda iseljavanja, u 2017., broj mladih osoba (15 do 29 godina) koje su odselile u inozemstvo bio je za oko 8.700 veći od broja doseljenih iz inozemstva. Nasuprot tome, u 2021. je broj doseljenih za oko 300 nadmašio broj odseljenih.¹⁰

No, bilo bi ishitreno donositi zaključke samo temeljem tih podataka. Kako bi se dobio odgovor na pitanje koliko su olakšice doista uspješne i učinkovite, potrebno je, između ostaloga: (a) vrednovati utjecaj ostalih čimbenika koji su mogli imati učinak na nezaposlenost i migracije; (b) usporediti učinke za mlade dobne skupine s učincima za ostale dobne skupine, (c) procijeniti troškove olakšica u obliku izgubljenih proračunskih prihoda, (d) evaluirati učinke alternativnih scenarija porezne reforme na zaposlenost, plaće i proračun, itd. Analiza predstavljena u ovom osvrtu, i podaci na kojima je zasnovana, može poslužiti kao temelj za opsežniju studiju.

Ono što se može sa sigurnošću utvrditi jest da su olakšice za mlade zaposlenike u sustavima obveznih doprinosa i poreza na dohodak bile učinkovite u smanjenju prosječnog poreznog opterećenja. Naime, u razdoblju od 2014. do 2021. prosječni porezni klin se za dobnu skupinu od 18 do 25 godina smanjio za 7,0 postotnih bodova, odnosno 7,7 postotnih bodova za skupinu od 26 do 30 godina. Ova smanjenja

⁹ DZS, 2022. [Statistika u nizu: Zaposlenost – Aktivno stanovništvo](#), Tablica 9.1.3. Pokazatelji aktivnosti stanovništva prema dobi i spolu.

¹⁰ DZS, 2022. [Migracija stanovništva Republike Hrvatske](#), razne godine.

gotovo su dvostruko veća od smanjenja za cijelu populaciju zaposlenih, koje je iznosilo 4,2 postotna boda.

Nažalost, slična istraživanja poreznog klina nisu dostupna za druge europske zemlje pa ne možemo reći gdje se nalazi Hrvatska na ljestvici poreznog klina.¹¹ Međutim, kada je riječ o mladima, možemo postaviti hipotezu za neku buduću analizu da je Hrvatska među zemljama s najnižim poreznim klinom za mlade osobe u Europskoj uniji.¹²

¹¹ Urban, Čok i Verbič (2019) usporedili su prosječni porezni klin u Hrvatskoj, Sloveniji i Slovačkoj, ali pomoću anketnih podataka.

¹² Posebne olakšice za mlade osobe vrlo su rijetke. Primjerice, Poljska ima olakšicu 100-postotnog umanjenja poreza na dohodak za osobe do 26 godina.

DODATAK

Dodatak 1. Glavne promjene u obveznim doprinosima i porezu na dohodak od 2014. do 2021.

Obvezni doprinosi:

- 2015. uvedena je olakšica kojom su poslodavci oslobođeni izdvajanja doprinosa na plaću za „mlade osobe“ (odnosno, osobe zaposlene na neodređeno vrijeme koje u trenutku zaposlenja imaju manje od 30 godina), a odobrava se u trajanju od 5 godina;
- 2019. ukinuti su doprinos za zaštitu zdravlja na radu i doprinos za zapošljavanje, a povećana je stopa doprinosa za zdravstveno osiguranje, čime je ukupna stopa doprinosa na plaću smanjena sa 17,2% na 16,5%.

Porez na dohodak:

- 2015. povećan je prag za oporezivanje s najvišom graničnom stopom s 8.800 na 13.200 kuna mjesečno, a umjereno su povećani i iznosi osobnih odbitaka;
- 2017. značajnije su povećani iznosi osobnih odbitaka, smanjen je broj poreznih stopa s tri (12, 25 i 40%) na dvije (24 i 36%), a prag za gornju stopu povećan je na 17.500 kuna mjesečno (dodatno na 30.000 kuna u 2019.);
- 2020. uvedena je olakšica za mlade osobe kojom se za osobe od 26 do 30 godina obveza poreza na dohodak koja proizlazi iz plaće smanjuje za 50%, a za osobe od 18 do 25 godina za 100%;
- 2021. porezne stope 24 i 36% snižene su na 20 i 30%.

Dodatak 2. Ostali rezultati**Tablica D1. Zaposlenost i prosječna plaća**

(a) Broj zaposlenih (u tisućama)

Dobna skupina	2014.	2015.	2017.	2019.	2021.	Razlika (u %)
18 do 25	130	137	155	170	154	18,7
26 do 30	184	181	178	180	177	-3,7
31 do 40	409	415	419	421	404	-1,1
41 do 50	358	364	374	395	409	14,1
51 do 60	284	292	312	332	332	17,0
61 i više	54	57	65	83	97	81,3
Ukupno	1.418	1.445	1.504	1.581	1.573	10,9

(b) Prosječna godišnja plaća (u tisućama kuna)

Dobna skupina	2014.	2015.	2017.	2019.	2021.	Razlika (u %)
18 do 25	37	38	44	55	62	65,8
26 do 30	62	64	69	81	89	43,1
31 do 40	82	83	87	98	107	30,2
41 do 50	91	93	98	108	117	29,6
51 do 60	93	93	95	103	111	20,2
61 i više	105	103	103	102	106	0,4
Ukupno	81	82	86	95	104	29,2

(c) Prosječni godišnji broj sati rada

Dobna skupina	2014.	2015.	2017.	2019.	2021.	Razlika (u %)
18 do 25	1.303	1.306	1.361	1.414	1.454	11,5
26 do 30	1.640	1.647	1.660	1.671	1.679	2,3
31 do 40	1.803	1.805	1.800	1.790	1.794	-0,5
41 do 50	1.902	1.904	1.902	1.888	1.895	-0,4
51 do 60	1.896	1.902	1.901	1.884	1.887	-0,5
61 i više	1.695	1.684	1.715	1.599	1.600	-5,6
Ukupno	1.775	1.778	1.781	1.770	1.782	0,4

(d) Prosječna plaća po satu rada (u kunama)

Dobna skupina	2014.	2015.	2017.	2019.	2021.	Razlika (u %)
18 do 25	29	29	33	39	43	48,7
26 do 30	38	39	42	48	53	39,8
31 do 40	45	46	49	55	59	30,8
41 do 50	48	49	51	57	62	30,1
51 do 60	49	49	50	54	59	20,8
61 i više	62	61	60	64	66	6,3
Ukupno	45	46	48	54	58	28,7

Napomene: „Plaća“ predstavlja zbroj bruto plaće i neoporezivih primitaka od plaće. Stupac „Razlika (u %)“ prikazuje postotnu razliku između 2021. i 2014. Rezultati za 2016., 2018. i 2020. izostavljeni su radi sažetijeg prikaza.